

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Чжу Сяоле
**«Фортепіанні цикли Ф. Ліста як предмет музично-виконавської
концептуалізації»**,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства
(доктора філософії)
за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво»

Музична спадщина Ференца Ліста (1811–1886) завжди знаходиться у фокусі уваги дослідників. Неординарна творча особистість, діяльність якої вплинула на музичну естетику романтизму і подальший хід музичної історії є невичерпним джерелом наукового пошуку і допитливий розум щоразу відкриває нові грані неосяжного творчого генія. Саме таким є й дисертаційне дослідження Чжу Сяоле, в якому вивчаються фортепіанні цикли Ф. Ліста в аспекті музично-виконавської концептуалізації.

Практика фортепіанного виконавства зумовлює необхідність системного підходу до інтерпретації музичних творів. Усвідомлення стилістики, структурних компонентів форми, музично-мовних засобів втілення образності, а також концептуальних засад композиторської творчості є важливим і **актуальним** напрямом дослідження. Фортепіанні цикли «Поетичні та релігійні гармонії», «Різдвяна ялинка» та макроцикл «Роки мандрів» в дисертації постають матеріалом виявлення концептологічних основ творчості Ф. Ліста, зокрема, індивідуальних рис фортепіанного стилю митця в єдності композиторської і виконавської складових.

Дотримуючись логіки наукового дослідження автор послідовно вибудовує стратегію свого наукового пошуку, вектор якої спрямований від загального до конкретного. Відповідно, цілком переконливо сприймається **ПЕРШИЙ РОЗДІЛ** («Явище концептуалізації в музичному мистецтві і музикознавстві»), який є теоретичним підґрунтям дисертації. Тут вдумливо і ретельно, в широкій амплітуді визначень (від середньовічної наукової думки до сучасних музикознавчих досліджень), з позицій філософії, логіки, культурології, психології, лінгвістики Чжу Сяоле досліджує термінологічне значення лексем «поняття», «концепт», «концептосфера», «художній концепт» і виявляє їх сутність (підрозділ 1.1). Зокрема, визначає, що «концепт», на відміну від «поняття», є більш об'ємним, узагальнюючим конструктом, «ментальним утворенням, згустком людських цінностей і людського досвіду» (с. 23), який «не тільки мислиться, а й

переживається» (с. 22), спирається на образну складову (с. 30). Концептосферою є система вищого порядку – сукупність концептів (с. 23), відповідно музична концептосфера, з одного боку, виступає «системою, що з'єднує в єдине ціле концептуальні властивості музики в певних історико-стильових межах, з іншого боку – індивідуальною композиторською поетикою» (с. 24).

Одним з чинників втілення концептуальної ідеї музичного твору автор слушно визначає час (підрозділ 1.2). Він звертає увагу, що в романтичну добу проблема музичного часу в індивідуалізовано-виконавському аспекті отримала нове концептуальне вирішення у різноманітті темпів, безперервності темпового "спектру" (с.39). Це сприяло оновленню підходів до прочитання музичного тексту, створенню виконавцем власного (виконавського тексту) у співавторстві з композиторським. Наведене узагальнення дисертант резонно співвідносить з концертною діяльністю Ф. Ліста, наголошуючи, що піаніст у повній мірі володів часопросторовими аспектами впливу на публіку, використовував ці параметри як потужний комунікативно-сугестивний виразовий засіб» (с. 41).

В контексті романтичної естетики і фортепіанної творчості Ф. Ліста дисертант розглядає також питання циклічності і програмності (підрозділ 1.3), що є цілком логічним, оскільки характерним для Ф. Ліста було не тільки об'єднання п'єс в циклічні форми (аж до макроциклу), а й «розростання» мініатюри як одночастинної композиції до квазіциклічної форми (як, наприклад, соната-фантазія). Специфічною властивістю лістівської індивідуальності Чжу Сяоле визначає і програмність. На обґрунтовану думку дисертанта, в творчості композитора вона «відображає процес поетизації музичних образів..., набуває властивостей музичної концептуалізації – в її ідеаційній та актуально-звучній (виконавській) формі» (с. 62).

Безумовно, дослідження феномену композитора-піаніста було б недовершеним без аналізу виконавських характеристик і значення фортепіано у творчій долі митця (підрозділ 1.4). Тут не можна не погодитись з Чжу Сяоле, що рояль був «лабораторією музично-мовних і концептуально-художніх пошуків Ліста, полем розгортання когнітивних, емоційних та звучних компонентів композиторської творчості» (с. 71), саме у звучанні улюбленого інструмента композитор фіксував «все багатство світу у єдності його минулого-теперішнього-майбутнього..., демонструючи специфічними фортепіанними засобами особистісні враження і концептуалізацію літературно-поетичних, живописних, архітектурних джерел, явищ і картин природи, філософських настанов» (с.67). Окреслена образність докладно аналізується автором в ДРУГОМУ РОЗДІЛІ роботи.

Спираючись на ідеї естетики романтизму, особисте світосприйняття композитора, його пошуки власного «Я», зокрема через самопізнання, самовираження, духовні мандри у пошуку Істини, Чжу Сяоле поступово виявляє основні концепти лістівської фортепіанної творчості: «природа», «мистецтво», «релігія», «мандри», «Его-концепт», «Мефісто», які виступають у синкретичній єдності і постають як носії універсальних смислів – єдиної концептосфері. Важливо, що сам композитор усвідомлюється автором як безпосередній учасник процесу формування цих смислів, як музикант-мислитель, що пропускає через себе, свої живі відчуття і світоглядні настанови всі елементи втілення музичної образності.

Особливості відтворення образної семантики в музично-мовних засобах композиторського фортепіанного письма і специфічних прийомах виконавського втілення розкрито в ТРЕТЬОМУ РОЗДІЛІ дисертації, який, на наш погляд, має значну **практичну цінність**. В репрезентованих аналітичних студіях лістівські новації піанізму досліджуються комплексно у синтезі з програмно-концепційними засадами фортепіанної творчості митця. Відповідно, «Роки мандрів», «Поетичні та релігійні гармонії», «Різдвяна ялинка» постають енциклопедією не тільки фортепіанної техніки піаніста, а й музичної образності, сформованої філософським поглядом композитора на світ. В процесі кропіткого концептуально-семантичного, музично-текстологічного і виконавського аналізу фортепіанних циклів Ф. Ліста автор доходить важливого висновку, що від епатажної концертності, бравурної віртуозності, характерної композитору-виконавцю в ранній і середній період творчості, у зрілому віці він приходив до геніального спрощення композиторської мови, що віддзеркалює його «по-дитячому безпосереднє розуміння Істини» (с. 168).

Важливим надбанням дисертації є цілісний підхід до світоглядних, художньо-творчих настанов Ф. Ліста, конкретизованих у концептах фортепіанної музики митця. У відомих творах, здавалося б знайомому і зрозумілому, дослідник знаходить те, що зумовлює новий погляд на сутність фортепіанної творчості Ф. Ліста, відкриває глибини композиторського «Я», зумовлює нові підходи до інтерпретації музики великого майстра.

Відзначаючи цілісність і наукову цінність дисертації Чжу Сяоле і надаючи їй високу оцінку, статус опонента зобов'язує зробити деякі зауваження і поставити запитання, які мають переважно дискусійний характер.

1. Визначені в роботі основні концепти лістівської фортепіанної творчості багато в чому близькі китайській національній ментальності: природа у східній філософії й естетиці є одним з основоположних постулатів

світосприйняття; мистецтво постає як гармонія духу; релігійно-філософські концепції визначають сутність будови Всесвіту. Бажано б було з'ясувати в творчості яких китайських композиторів спостерігається послідовне втілення цих, або інших, споріднених до лістівських художніх концептів?

2. Які п'єси з досліджених в дисертації музичних циклів Ф. Ліста є найбільш виконуваними в китайській фортепіанній практиці сьогодення? Чи можете ви назвати піаністів – прихильників творчості великого угорського генія?

До зауважень слід віднести окремі стилістичні помарки, які не впливають на зміст і значення дисертації.

Загалом, робота Чжу Сяоле визначається послідовністю викладення матеріалу, ясністю формулювання мети і завдань, ґрунтовністю і виваженістю висновків. Відчувається, що писав її науковець зацікавлений темою свого дослідження, який добре розуміється на фортепіанному виконавстві.

Наукова новизна дисертації не викликає сумніву, адже вперше здійснено класифікацію основних концептів лістівської фортепіанної творчості, виявлено засоби їх втілення. Результати дослідження є цінним внеском в сучасне українське і китайське музикознавство, а розроблена наукова концепція має подальші перспективи вивчення.

Робота пройшла належну апробацію. Автореферат і наукові публікації відбивають результати дисертації у повній мірі.

Таким чином, наукове дослідження «Фортепіанні цикли Ф. Ліста як предмет музично-виконавської концептуалізації» відповідає всім вимогам МОН України, що висуваються до робіт такого роду, а його автор – Чжу Сяоле заслуговує на присудження наукового ступеня кандидат мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво».

Офіційний опонент –
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри хореографії та музично-інструментального
виконавства Сумського державного
педагогічного університету
ім. А. С. Макаренка

І. Г. Довжинець